

Universitatea „Babeș-Bolyai”

Facultatea de Litere

TEZĂ DE DOCTORAT

Coordonator:

Prof. Dr. Corin Braga

Doctorand:

Ana-Maria Deliu

Martie 2025

Universitatea „Babeș-Bolyai”

Facultatea de Litere

Școala Doctorală de Studii Lingvistice și Literare

Teză de doctorat

Forma romanului în Antropocen: hibridizări, spectralizări și lumi mai-mult-decât-umane

REZUMATUL TEZEI DE DOCTORAT

Coordonator:

Prof. Dr. Corin Braga

Doctorand:

Ana-Maria Deliu

Martie 2025

I. Introducere	1
De ce Antropocenul?	1
Speculație și fabulație	3
A citi în Antropocen: provocări și posibilități	7
Delimitarea cercetării (timp și spațiu)	22
Structura argumentului	25
II. Forma romanului în Antropocen	28
1. O geantă de călătorie	28
Dincolo de romanul-suliță	28
Integrarea contrariilor	30
2. Un realism ciudat. O realitate ciudată	33
Recuperarea realismului	33
Dincolo de romanul rotund	35
Straturile geologice ale romanului	39
Sfârșitul lumii strălucitor	49
3. (Noua) ficțiune stranie	57
Hibridizări tehnno-organice	57
Estetica straniului	61
Ficțiunea stranie	63
Noua ficțiune stranie?	70
Naratorul „extraterestru”	74
4. Un interior ca fald al exteriorului	78
Întâlniri interdisciplinare	78

Porii Antropocenului	79
Pielea poroasă: o chestiune de design	87
Contagiune sublimă	92
Groază, numinos și „disparații în peisaj”	104
Soțiile noastre de sub mare	122
5. „Science fiction este realismul timpului nostru”	140
Antinomiile realismului	140
Cea mai bună dintre lumile posibile	143
Prezentul lung. Shorting the Present	152
6. Forme liminale și deschideri	167
Forme de „indisciplinaritate”	167
Simulări și instalații narative	170
Hibridizări AI	175
III. Concluzii	190
Bibliografie	195
Anexe	206

Teza *Forma romanului în Antropocen: hibridizări, spectralizări și lumi mai-mult-decât-umane* urmărește diversele forme pe care le ia romanul anglofon, cu accent pe literatura hipercontemporană, din aproximativ ultimii zece ani, periodizată ca „Antropocenul metacritic”, pentru a reflecta realitățile unei ere a colapsului ecologic și epistemic și a găsi moduri de „fabulație” care să ilustreze complexitățile acestei ere. Antropocenul a fost gândit ca „hiperobiect” (Morton) tocmai pentru că ar rezista reprezentării.

În romanele hipercontemporane, provocările de reprezentare țin de 1) imbricarea temporalităților umane cu „timpul profund” (*deep time*), timpul evoluției speciilor și al mișcărilor geologice, 2) diverse forme de contagiune și hibridizare care reflectă ceea ce am numit „pielea poroasă” în Antropocen, pe urmele noilor materialisme și fenomenologii, atente la fluxul continuu dintre om, mediu și tehnologie, reflectând o lume „mai-mult-decât-umană” și 3) integrarea unor perspective „extraterestre” (Marshall), adică radical nonumane și ceea ce am numit o „agentivitate distributivă”, interstițială, care înaintează narațiunea prin spațiul dintre personaje și „mediul” acestora, mediu care este în fapt o formă vitalistă de „peisaj activ”.

Am identificat câteva moduri de rezistență ale romanului în fața acestor provocări. Revin pe parcursul lucrării la conceptul de „fabulație”, care pare a fi și o „metodă” în interiorul studiilor despre Antropocen. Așa cum am arătat, „o fabulație este un gest speculativ care oferă o descriere mai fină a noilor posibilități, efecte și provocări etice pe care științele naturale, (post)umanioarele și tot ceea ce se află între acestea le fac posibile”. Aceste fabulații nu sunt metafore, ci descrieri speculative ale realității. De exemplu, faptul că pielea are pori este o realitate materială, dar felul în care o conceptualizăm ține de „fabulație”.

Un alt mod de rezistență ține de un „realism spectral” (Eugene Tacker), ce apelează la monstruozitate, aberație sau eroare ca înseși condiții ale vieții, recuperând tradiții mistice și

experiența religioasă feminină. Atât pentru mistic, cât și pentru bioloaga ce simte contagiunea sublimă din *Annihilation* (2014) de Jeff VanderMeer, este vorba despre un corp transfigurat, atât experiența mistică, cât și cea ecologică fiind înregistrate la nivelul pielii. Insist asupra ideii că această plasticitate materială sublimă este, în primul rând, o trăsătură a peisajului. Totuși, prin transformarea sa, Ghost Bird atinge și ea o formă de contagiune sublimă, ca formă de viață ce survine „morții” și prin reconfigurarea șamanică din adâncurile „Turnului”. Sub influența „prismatică” de reconfigurare genetică a Ariei X, transformarea ce sugerează o eschatologie bazată pe înviere apare și ca o estetică spirituală a compostului. O astfel de integrare a „spectralității” în definiția realismului îmi pare necesară într-un timp în care studiile despre Antropocen redescoperă modul în care contagiunea accidentală a schimbat profund evoluția umană. Cu alte cuvinte, „umanul” este întotdeauna „mai-mult-decât-uman”, traversat de și imbricat cu diverse ecologii. În același timp, descoperirea recentă din *Nature* cu privire la posibilitatea existenței unui oxigen „întunecat” pe fundul Oceanului creează scenarii speculative cu privire la originea vieții. *Our Wives Under the Sea* (2022) de Julia Armfield metabolizează fluiditatea dintre corp și „mediu”, pe urmele noilor materialisme, în special Astrida Neimanis. Întâlnirea cu „monstruoșitatea” și vastitatea Oceanului nu este o întâlnire carteziană, care cataloghează și numește, ci una viscerală. Marea funcționează simultan ca metabolism planetar și ca arhivă a exceselor și ororilor umane. „Spectralizarea” este unul dintre modurile pe care realismul, dacă rămâne o „oglină a realității” în Antropocen, trebuie să îl includă. Astfel de romane „spectralizate”, oricât de „nerealiste” ar părea, reflectă schimbări fundamentale în câmpul științelor naturale și al studiilor interdisciplinare.

Încă un mod de rezistență este chiar structura romanului, care de cele mai multe ori renunță la narațiunea lineară și la restabilirea unei ordini sociale prin deznodământ. Ordinea

socială nu mai este un dat; dezordinea, dezechilibrul ecosistemic și social este noua „normalitate” în Antropocen, motiv pentru care nu există o „situație inițială” la care personajele se pot întoarce. Romane precum *Clade* (2015) de James Bradley, care tematizează colapsul ecologic, se finalizează printr-o suspendare în incertitudine. Acesta sfidează atât teleologia apocaliptică, cât și promisiunea clară a unei renașteri. Personajul este pus în fața unei imagini de potențial sfârșit al lumii, care, prin capacitatea de „sublim metamorfic” (Taussig) devine un prilej de ascuțire a percepției și a sensibilității, sentimentul de „re-vrăjire” sau de numinos în mijlocul naturii. Mai mult, romanul rezistă provocării de a reflecta „timpul profund” (*deep time*) prin salturile temporale uriașe pe care le reușește în momente-cheie. Înaintarea în narațiune se produce prin schimbarea perspectivelor de la o generație la alta, alcătuind o „cladă” (termen științific care desemnează urmașii unui strămoș comun). „Straturile geologice ale romanului” sunt tocmai aceste salturi, fiecare dintre ele fiind o rescalare a acestui timp profund, care poartă urma înaintașilor, precum un palimpsest.

Un caz-limită de rezistență este romanul lui Kim Stanley Robinson, *The Ministry for the Future* (2020), care răspunde problemei de scalare, salturile temporale uriașe necesare pentru a reflecta realități mai-mult-decât-umane, nu prin inovație formală, ci printr-o revigorare a literaturii științifico-fantastice. Romanul propune o tehnologie speculativă financiară, „moneda Carbon”, capabilă să producă un viitor „optopic” (Robinson), adică un viitor dezirabil, nu neapărat cel mai bun, dar unul care încă este posibil. Romanul aplică concepte financiare într-un context ecologic, precum „shorting the present” sau „going long on the biosphere”.

Nu în ultimul rând, romanul rezistă provocărilor menționate prin diverse forme de hibridizare a genurilor, prin „indisciplină” (Ursa) și prin intermedialitate. „Noua ficțiune stranie” (*the new weird*) integrează straniețatea lumii actuale în narațiuni de altfel realiste, metabolizând

tehnici gotice de defamiliarizare, discurs mistic sau fragmente de constatări științifice. Ca genuri, noua ficțiune stranie manifestă arii de suprapunere cu ficțiunea speculativă, cu ficțiunea științifico-fantastică, cu literatura gotică și, mai nou, cu *eco-horror* (ficțiune ecologică de groază) sau *cli-fi* (ficțiune climatică). Este un mod al literaturii care permite transgresarea granițelor, a limitelor corpului prin varii monstruoziități, a spațiului euclidian prin diverse spații imposibile, a ordinii naturale prin inexplicabil (Luckhurst). De asemenea, noua ficțiune stranie utilizează tehnicile tradiționale ale literaturii stranii (*the weird*), care rezistă ambiției iluministe de autodeterminare și cunoaștere, păstrând un loc pentru „necunoscut”; însă, în noua ficțiune stranie, periodizată în istoria literară ca începând cu anul 2003, alteritatea radicală, elementul „extraterestru” produce groază doar într-un moment inițial, iar acest sentiment tinde să se transforme în fascinație și o percepție expandată, după o logică religioasă de tipul *mysterium tremendum et fascinans*. Capacitatea *new weird* de a integra forme și discursuri multiple în explorarea unor evenimente liminale, în special dincolo de distopie (groază) și utopie (plăcere), este motivul pentru care o consider una dintre cele mai productive forme ale romanului în Antropocen. Mai mult, prin categoria estetică a straniului, pot fi explorate întrebări fundamentale în Antropocen: cine acționează?, care este natura acestui agent?, și în special paradoxul absență-prezență al unui pericol difuz. Problema unor hiperobiecte precum Antropocenul sau „schimbările climatice” este întocmai aceea că atât cauzele, cât și efectele sale, sunt neuniform distribuite și nonlineare. În alte cazuri, romanul recuperează forme pre-moderne, mitice, precum în romanul lui Doris Lessing, *Mitra* (2007).

Romanul nu doar rezistă, ci este un adevărat câmp de inflexiune ce poate intra în dialog cu alte medii. *Klara and the Sun* (2021) de Kazuo Ishiguro propune perspectiva radical nonumană a unei inteligențe artificiale, care intră în dialog prin ideea de „programare” cu

instalația narativă imersivă a lui Ian Cheng, *Life After BOB* (2023). *The Southern Reach* (2014-2024), seria de romane a lui Jeff VanderMeer, intră în dialog cu instalații de artă și studii de modă, explorate în cadrul proiectului *Out of Stock*. Este semnificativ modul în care ficțiunea în Antropocen fie anulează posibilitatea tehnologică pentru a arăta modele de percepție care transcend experiența umană, fie o exacerbează, în același scop.

În concluzie, teza privind *Forma romanului în Antropocen: hibridizări, spectralizări și lumi mai-mult-decât-umane* explorează modul în care literatura hipercontemporană anglofonă reinterpretează realitățile unei ere în care colapsul ecologic și epistemic sfidează structurile tradiționale ale narativității. Prin fabulații speculative, realism spectral și structuri narative nonlineare, romanele din „Antropocenul metacritic” sunt suficient de „încăpătoare” (Le Guin) pentru a ilustra complexitățile erei.

Bibliografie

- ***, „Weird”, în *Online Etymology Dictionary*, <https://www.etymonline.com/word/weird>, accesat în 30 ianuarie 2025.
- ***, *Echinox*, 1/2021, dosar „Contagiune”, Ana-Maria Deliu (coord.), <https://revistaechinox.ro/2022/05/echinox-1-2021/>, accesat în 24 ianuarie 2025.
- ***, „Detritus”, în *ROMedic*, <https://dictionar.romedic.ro/detritus>, accesat în 22 februarie 2025.
- ***, „Seven of nine planetary boundaries breached, and other nature and climate stories you need to read this week”, în *World Economic Forum*, 2 octombrie 2024, <https://www.weforum.org/stories/2024/10/planetary-boundaries-breached-nature-climate-stories/>, accesat în 7 februarie 2025.
- ***, „The Cleft (2007), Doris Lessing”, în *The Idle Woman*, 27 iulie 2018, <https://theidlewoman.net/2018/07/27/the-cleft-doris-lessing/>, accesat în 21 ianuarie 2025.
- Ahmed, Sara, *Queer Phenomenology: Orientations, Objects, Others*, Durham, North Carolina, Duke University Press, 2003.
- Ahmed, Sara, *Strange encounters: Embodied others in post-coloniality*, Londra, Routledge, 2013.
- Anthony Burke et al., „Planet Politics: A Manifesto from the End of IR”, în *Millenium. Journal for International Studies*, vol. 44, nr. 3, 2016, p. 499-523.
- Armfield, Julia, *Our Wives Under the Sea*, Londra, Picador, 2022.
- Armfield, Julia, „Julia Armfield on Our Wives Under the Sea”, interviu cu Anahit Behrooz, în *The Skinny*, 28 februarie 2022, <https://www.theskinny.co.uk/books/features/julia-armfield-on-our-wives-under-the-sea>, accesat în 1 martie 2025.
- Arnold, Carrie, „How Humans are Shaped by Viruses”, în *Noema*, 3 iulie 2024, <https://www.noemamag.com/viruses-are-us/>, accesat în 3 iulie 2024.

- Asai, Nobumichi, Omote / Real-Time Face Tracking & Projection Mapping, 2014, <https://www.nobumichiasai.com/works/omote/>, accesat în 15 ianuarie 2020.
- Baedke, J., Fábregas-Tejeda A, Nieves Delgado A., „The holobiont concept before Margulis”, în *J Exp Zool B Mol Dev Evol.* (coord.), 2020 mai, 334 (3), p. 149-155, <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/32039567/>, accesat în 24 ianuarie 2025.
- Baum, Caroline, „James Bradley’s Clade finds glimmer of hope in extreme future”, în *The Sydney Morning Herald*, 31 ianuarie 2015, <https://www.smh.com.au/entertainment/books/james-bradleys-clade-finds-glimmer-of-hope-in-extreme-future-20150122-12ti6g.html>, accesat în 10 februarie 2025.
- Bedell, Geraldine, „Women and Children First”, în *The Guardian*, 7 ianuarie 2007, <https://www.theguardian.com/books/2007/jan/07/fiction.dorislessing>, accesat în 21 ianuarie 2025.
- Bergson, Henri, *Cele două surse ale moralei și religiei*, trad. și studiu introductiv de Diana Morărașu, Iași, Institutul European, 1998 [1932].
- Bergson, Henri, *Evoluția creatoare*, trad. și studiu introductiv de Vasile Sporic, Iași, Institutul European, 1998 [1907].
- Bergthaller, Hannes, „Climate change and un-narratability”, în *Metaphora*, nr. 2, 2018.
- Best, Stephen, Sharon Marcus, „Surface reading: An introduction”, *Representations*, nr. 108.1, 2009.
- Bonneuil, Christophe, „The Geological Turn: Narratives of the Anthropocene”, în *The Anthropocene and the Global Environmental Crisis: Rethinking Modernity in a New Epoch*, Clive Hamilton, Christophe Bonneuil, and François Gemenne (coord.), Londra, Routledge, 2015, p. 17-31.
- Bordeleau, Erik, „Financing the Many Worlds: A Pedagogy of (il)liquidity”, în *Art for UBI (Manifesto)*, Marco Baravaalle, Emanuele Braga, Gabriella Riccio (coord.), Veneția, bruno editions, 2022, p. 110-127.
- Bradley, James, „Clade: a definition and some quick thoughts on titles”, în *city of tongues*, fără dată, <https://cityoftongues.com/books/clade/clade-a-definition-and-some-quick-thoughts-on-titles/>, accesat în 10 februarie 2025.

- Braga , Corin (coord.), *Anarhetipuri. Reevaluarea unor forme literare marginale*, București, Tracus Arte, 2024.
- Braga, Corin, „Le mythe écologiste, de l’utopie à la science-fiction ”, în *Caietele Echinox*, vol. 28, Media Mythologies, 2015, p. 218-224.
- Braidotti, Rosi, *Nomadic Subjects: Embodiment and Sexual Difference in Contemporary Feminist Theory*, New York, Columbia University Press, 2011.
- Butler, Octavia, „Bloodchild,” în *More-than-Human*, Andres Jaque, Marina, Otero Verzier, Lucia Pietroiusti (coord.), Rotterdam, Het Nieuwe Instituut, 2020, p. 320-325.
- Caillois, Roger, *Antologia nuvelei fantastice*, trad. Dumitru Țepeneag, București, Editura Univers, 1970 [1966].
- Caracciolo, Marco, *Narrating the Mesh: Form and Story in the Anthropocene*, Charlottesville, University of Virginia Press, 2021.
- Chen, Delton B., Guglielmo Zappalà, Joël van der Beek, „Carbon Quantitative Easing: Scalable Climate Finance for Managing Systemic Risk”, manuscris, 2018, https://www.academia.edu/38092343/Carbon_Quantitative_Easing_Scalable_Climate_Finance_for_Managing_Systemic_Risk?email_work_card=title, accesat în 8 februarie 2025.
- Cheng, Ian, *Life After BOB*, Halle am Berghain, Berlin, septembrie 2021.
- Cheng, Ian, „Emissaries”, în Ian Cheng, <https://iancheng.com/emissaries>, accesat în 1 martie 2025.
- Cheng, Ian, „Humanistas”, în *Life After Bob Wiki*, <https://lifeafterbob.wiki/view/Humanistas>, accesat în 1 martie 2025.
- Park Han-Sol, „AI, Video Game Engine Become Philosophical Tools for Ian Cheng”, în *The Korea Times*, 07 martie 2022, https://www.koreatimes.co.kr/www/art/2024/10/398_325070.html, accesat în 1 martie 2025.
- Chirteș, Denisa Artemisa, „Two Samples of Queer Ecology in Romanian Contemporary Literature. From Silenced Witness to Redeemer”, în *Metacritic Journal for Comparative Studies and Theory*, 9.2, 2023, p. 167-177.

- Choi, Franny, „How to Let Go of the World”, în *PEN America*, 2019, <https://pen.org/how-to-let-go-of-the-world/>, accesat în 14 august 2023.
- Choi, Franny, „The World Keeps Ending the World Goes On”, în *Poetry Foundation*, 2023, <https://www.poetryfoundation.org/poetrymagazine/poems/151513/the-world-keeps-ending-and-the-world-goes-on>, accesat în 28 ianuarie 2025.
- Ciorogar, Alex, Jessica Brenda Codină, Alex Văsieș, Vlad Pojoga, Ștefan Baghiu, Anca-Simina Martin, „Natura în romanul românesc (1845-1947)”, *Revista Transilvania*, nr. 9, 2021, p. 55-62.
- Clark, Andy, *Natural-Born Cyborgs: Minds, Technologies and the Future of Human Intelligence*, Oxford, Oxford University Press, 2003.
- Clinici, Daniel, Vasile Mihalache, „Independenți în carantină: Post/h/um este compostul care suntem”, interviu cu Ana-Maria Deliu, în *Echinox*, 9 mai 2020, <https://revistaechinox.ro/2020/05/independenti-in-carantina-posthum/>, accesat în 18 ianuarie 2025.
- Clinici, Daniel, „Becoming-Pelagic: Anti-Fascist Thoughts on Contagion”, în *Echinox*, 1/2021, dosar „Contagiune”, Ana-Maria Deliu (coord.), p. 6-10.
- Deleuze, Gilles, Felix Guattari, *Mii de Platouri. Capitalism și schizofrenie*, trad. de Bogdan Ghiu, București, Art, 2013.
- Deliu, Ana-Maria, „Introducere”, în *Echinox*, 1/2021, dosar „Contagiune”, Ana-Maria Deliu (coord.), p. 5.
- Deliu, Ana-Maria, „Thoughts on Porous Skins: A Matter of Design”, în *Out of Stock*, Edith Lázár (coord.), 2020, <https://outofstock.xyz/index.html>, accesat în 4 februarie 2025.
- Deliu, Ana-Maria, „Trei nuclee teoretice în postumanism”, în *postumanismul*, Alex Ciorogar (coord.), București, Tracus Arte, 2019, p. 124-128.
- Dickinson, Emily, „XX”, în *Poems*, Mabel Loomis Todd, T. W Higginson (coord.), Boston, Roberts Brothers, 1890.
- Dupuis, Claude, „Willi Hennig's impact on taxonomic thought”, în *Annual Review of Ecology and Systematics*, nr. 15, 1984, p. 1-24.

- Farrier, David. *Anthropocene Poetics: Deep Time, Sacrifice Zones, and Extinction*, Minneapolis, University of Minnesota Press, 2019.
- Feder, Helena (coord.), *Close Reading the Anthropocene*, Londra, Routledge, 2021.
- Fisher, Mark, *The Weird and the Eerie*, Londra, Watkins Media, 2016.
- Förster, Yvonne, „From Digital Skins to Digital Flesh: Understanding Technology through Fashion”, în *Popular Inquiry. The Journal of Kitsch, Camp and Mass Culture*, 1/2018, p. 32-42.
- Graves, Robert, *Miturile Greciei antice*, Iași, Polirom, 2008 [1955].
- Ghosh, Amitav, *The Great Derangement: Climate Change and the Unthinkable*, Londra, Penguin UK, 2018.
- Gilbert, Scott F., „Holobiont by Birth: Multilineage Individuals as the Concretion of Cooperative Processes”, în *More-than-Human*, Andres Jaque, Marina Otero Verzier, Lucia Pietroiusti (coord.), Rotterdam, Het Nieuwe Instituut, 2020, p. 27-31.
- Ginsberg, Alexandra Daisy, „Pollinator Pathmaking”, <https://pollinator.art/pathmaker>, accesat în 1 martie 2025.
- Grosz, Elizabeth, *Volatile Bodies: Toward a Corporeal Feminism*, Bloomington, Indiana University Press, 1994.
- Hamilton, Clive, Christophe Bonneuil, François Gemenne, „Thinking the Anthropocene”, în *The Anthropocene and the Global Environmental Crisis*, Clive Hamilton, Christophe Bonneuil, François Gemenne (coord.), Londra, Routledge, 2015, p. 1-14.
- Haraway, Donna, *Simians, Cyborgs, and Woman*, Londra, Routledge, 1991.
- Haraway, Donna, *Staying with the Trouble: Making Kin in the Chthulucene*, Durham, Duke University Press, 2016.
- Haraway, Donna, „Antropocen, capitalocen, plantațiocen, chthulucen. Înrudirea”, în *Post/h/um. Jurnal de studii (post)umaniste*, trad. de Vasile Mihalache, netematic, 2017 [2015], <https://posthum.ro/3-wark/donna-haraway-antropocen-capitalocen-plantatiocen-chthulucen-inrudirea/>, accesat în 30 ianuarie 2025.

- Harman, Graham, *Tool-Being: Heidegger and the Metaphysics of Objects*, Illinois, Open Court, 2011 [2002].
- Hegglund, Jon, „Unnatural narratology and Weird Realism in Jeff VanderMeer’s *Annihilation*”, în *Environment and Narrative: New Directions in Econarratology*, Erin James, Eric Morel (coord.), Ohio, The Ohio State University Press, 2020, p. 27-44.
- Holmes, Chris, *Kazuo Ishiguro Against World Literature*, New York, Bloomsbury, 2024.
- Howard, Alexander, „The Dispossessed at 50: Ursula K. Le Guin’s ‘anarchist utopia’ was an anguished response to war. Its political power endures”, în *The Conversation*, 4 iunie 2024, <https://theconversation.com/the-dispossessed-at-50-ursula-k-le-guins-anarchist-utopia-was-an-anguished-response-to-war-its-political-power-endures-227487>, accesat în 4 iunie 2024.
- Irigaray, Luce, „The Communion Between Beings”, în *The Mediation of Touch*, Londra, Palgrave Macmillan, 2024, p. 301-320.
- Ishiguro, Kazuo, *Klara and the Sun*, Londra, Faber, 2021.
- James Bradley, *Clade*, Melbourne, Penguin Books Australia, 2015.
- Jameson, Fredric, *The Antinomies of Realism*, Londra, Verso, 2013.
- Jameson, Fredric, „‘If I find one good city I will spare the man’: Realism and Utopia in Kim Stanley Robinson’s Mars’ Trilogy”, în *Learning from Other Worlds: Estrangement, Cognition and the Politics of Science Fiction and Utopia*, Patrick Parrinder (coord.), Liverpool, Liverpool University Press, 2000, p. 208-232.
- Jones, Gwyneth, *The Universe of Things: Short Stories*, Seattle, Aqueduct Press, 2011.
- Jänicke, Stefan, et al., „On Close and Distant Reading in Digital Humanities: A Survey and Future Challenges”, în *Eurographics Conference on Visualization*, R. Borgo, F. Ganovelli and I. Viola (coord.), The Eurographics Association, 2015, <https://www3.nd.edu/~cwang11/research/evis15-grtsv.pdf>, accesat în 28 ianuarie 2025.
- Kahan, Kim, „Heishiro Ishino’s Astonishing, Otherworldly Sculptures”, în *Tokyo Weekender*, 5 iunie 2024, https://www.tokyoweekender.com/art_and_culture/heishiro-ishino-artist-fantasy-sculptures/, accesat în 10 februarie 2025.

Le Guin, Ursula K., *Deposedații*, București, Nemira, 1995.

Le Guin, Ursula K., *The Carrier Bag Theory of Fiction*, introd. de Donna Haraway, Londra, Literary Trust, 2019 [1986].

Le Guin, Ursula K., „Saved by a Squirt”, în *The Guardian*, 10 februarie 2007, <https://www.theguardian.com/books/2007/feb/10/fiction.dorislessing>, accesat în 21 ianuarie 2024.

Lessing, Doris, *Mitra*, trad. de Anca-Gabriela Sârbu, București, Polirom, 2011 [2007].

Lovecraft, H.P., *Chemarea lui Cthulhu și alte povestiri*, trad. și note de Ligia Caranfil, Iași, Polirom, 2019 [1928].

Luckhurst, Roger, „American Weird”, în *The Cambridge Companion to American Science Fiction*, Gerry Canavan, Eric Carl Link (coord.), New York, Cambridge University Press, 2015, p. 194-205, <https://doi.org/10.1017/CCO9781107280601.019>.

Lupașcu, Emanuel, „Asynchronous Instantaneity. The Posthuman Turn in the Romanian Literary System”, în *Metacritic Journal for Comparative Studies and Theory* 9.1, 2023, p. 144-170.

Lázár, Edith, „About”, în *Out of Stock*, Edith Lazar (coord.), 2020, <https://outofstock.xyz/index.html>, accesat în 4 februarie 2025.

Lázár, Edith, „On Being Stocked in the Out – a jumping of diagrams”, în *Out of Stock*, Edith Lázár (coord.), 2020, <https://outofstock.xyz/index.html>, accesat în 4 februarie 2025.

Lázár, Edith, Flaviu Rogojan, Ana-Maria Deliu, „Ca simpla respirație”, Institutul Francez Român, <https://institutfrancais.ro/cluj-napoca/ca-simpla-respiratie/#/>, noiembrie 2024, accesat în 24 februarie 2025.

Lázár, Edith, „Disparații în peisaje”, Institutul Francez Român, <https://institutfrancais.ro/cluj-napoca/edith-lazar/#/>, noiembrie-ianuarie 2024-2025, accesat în 24 februarie 2025.

Marshall, Kate, “What Are the Novels of the Anthropocene? American Fiction in Geological Time”, în *American Literary History*, vol. 27, no. 3, 2015, p. 523-538.

- Marshall, Kate, *Novels by Aliens. Weird Tales and the Twenty-First Century*, Chicago și Londra, University of Chicago Press, 2023.
- Mehrpour, Omid, „Microplastics in the Human Body: The Hidden Threat to Our Health”, în *Medical Toxicology*, 29, ianuarie 2025, <https://medicaltoxic.com/blogs/microplastics-in-the-human-body-the-hidden-threat-to-our-he>, accesat în 18 februarie 2025.
- Menely, Tobias, Jesse Oak Taylor (coord.), *Anthropocene Reading: Literary History in Geologic Times*, Pennsylvania, Penn State Press, 2017.
- Merleau-Ponty, Maurice, *The Visible and the Invisible*, Chicago, Northwestern University Studies, 1964.
- Mikes, Anette, Steve New, „How to Create an Optopia? – Kim Stanley Robinson’s *Ministry for the Future* and the Politics of Hope”, în *Journal of Management Inquiry*, 32(3), 2023, p. 228-242.
- Miéville, China, „Long Live The New Weird,” în *The Third Alternative*, 35.3, 2003.
- Miéville, China, „Weird Fiction”, în *The Routledge Companion to Science Fiction*, Mark Bould, Andrew M. Butler, Adam Roberts, Sherryl Vint (coord.), Londra, Routledge, 2009.
- Morton, Timothy, *Dark ecology: For a logic of future coexistence*, New York, Columbia University Press, 2016.
- Mussnug, Florian, „From *Post-War* to *Early Anthropocene*: Literary History from the Perspective of the Future”, în *Italian Studies*, 2025, p. 1-14.
- Nail, Thomas, *Theory of the Earth*, Stanford, Stanford University Press, 2021.
- Neimanis, Astrida, *Bodies of Water: Posthuman Feminist Phenomenology*, Londra, Bloomsbury Academic, 2017.
- Neimanis, Astrida, So Tired The Sea... / Poetic video lecture, Kunstnernes Hus, Oslo, 2020, <https://kunstnerneshus.no/en/program/cinema/astrida-neimanis>, accesat în 1 martie 2025.
- Nicolescu, Basarab, „Multidisciplinarity, Interdisciplinarity, Indisciplinarity, and Transdisciplinarity: Similarities and Differences,” în *RCC Perspectives, Minding the Gap: Working Across Disciplines in Environmental Studies*, nr. 2, 2014, p. 19-26.

- O'Malley, Maureen A., „From endosymbiosis to holobionts: evaluating a conceptual legacy”, în *Journal of Theoretical Biology*, 434, 2017, p. 34-41.
- Parham, John (coord.), *The Cambridge Companion to Literature and the Anthropocene*, Cambridge, Cambridge University Press, 2021.
- Parrinder, Patrick, „The Novel and the Nation”, în *Nation & Novel: The English Novel from its Origins to the Present Day*, Oxford, Oxford University Press, 2008, online, Oxford Academic, 3 Oct. 2011, <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199264858.003.0002>, accesat în 21 ianuarie 2025.
- Pavel, Laura. *Personaje ale teoriei, ființe ale ficțiunii*, Iași, Institutul European, 2021.
- Pavel, Laura, Ana-Maria Deliu, Paul Mihai Paraschiv (coord), *Metacritic Journal for Comparative Studies and Theories*, 9.2, Intersections of Post- and Eco-Critical Theories, 2023.
- Ricoeur, Paul, *Temps et Récit. La Configuration dans le récit de: La Configuration dans le récit de fiction*, Blois, Média Diffusion, 2013.
- Robinson, Kim Stanley, *The Ministry for the Future*, Londra, Orbit Books, septembrie 2020.
- Robinson, Kim Stanley, „Remarks on utopia in the age of climate change”, în *Utopian Studies*, 27 (1), 2016, p. 1-15.
- Robinson, Kim Stanley, „The Future of the Future”, interviu de Steve Chapple, în *Hot Globe*, 19 decembrie 2023, <https://hotglobe.substack.com/p/the-future-of-the-future>, accesat în 7 februarie 2024.
- Robinson, Kim Stanley, „The Realism of Our Time: Interview with Kim Stanley Robinson”, interviu de Helena Feder, în *Radical Philosophy* 201, februarie 2018.
- Robinson, Kim Stanley, în „Three Californias, Infinite Futures”, interviu de Isaac Butler, în *Slate*, 6 februarie 2020, <https://slate.com/technology/2020/02/kim-stanley-robinson-californias-trilogy-utopia.html>, accesat în 7 februarie 2025.
- Robinson, Kim Stanley, „How to Write a Climate Thriller Fit for Page or Screen”, interviu de [Christine Driscoll](#) and [Oscar Boyd](#), în Bloomberg, 20 august 2023, <https://www.bloomberg.com/news/articles/2023-08-20/how-to-write-a-climate-thriller-fit-for-page-or-screen>, accesat în 7 februarie 2025.

- Sandu, Paul Gabriel, „Ficțiuni ale decontaminării. Schiță pentru o contraistorie a filosofiei”, în *Echinox*, 1/2021, dosar „Contagiune”, Ana-Maria Deliu (coord.), p. 15-17.
- Schneider, Kirk J., *Horror and the Holy: Wisdom-Teachings of the Monster Tale*, Chicago, Illinois, Open Court Publishing, 1993.
- Shaviro, Stephen, *The Universe of Things: On Speculative Realism*, Minnesota, University of Minnesota Press, 2014.
- Sperling, Alison, „HP Lovecraft’s Weird Body”, în *Lovecraft Annual*, 10, 2016, p. 75-100.
- Sperling, Alison, „Second Skins: A Body-Ecology of Jeff VanderMeer’s *The Southern Reach Trilogy*”, în *Paradoxa*, nr. 28, 2016, p. 230-254.
- Stengers, Isabelle, *Another Science is Possible: A Manifesto for Slow Science*, New Jersey, Hoboken, 2018.
- Stengers, Isabelle, „The COSMOPOLITICAL Proposal”, în *More-than-Human*, Andres Jaque, Marina Otero Verzier, Lucia Pietroiusti, Lisa Mazza (coord.), Rotterdam, Het Nieuwe Instituut, 2020, p. 233-243.
- Sweetman, A.K., A.J. Smith, D.S.W. de Jonge, *et al.*, „Evidence of dark oxygen production at the abyssal seafloor”, în *Nature Geoscience*, 17, p. 737–739, 2024, <https://doi.org/10.1038/s41561-024-01480-8>.
- Taussig, Michael, *Mastery of Non-Mastery in the Age of Meltdown*, Chicago, University of Chicago Press, 2020.
- Taylor, Matthew, Leyland Cecco, „Nowhere is safe, say scientists as extreme heat causes chaos in US and Canada”, în *The Guardian*, Climate Crisis, 1 iulie 2021, <https://www.theguardian.com/environment/2021/jul/01/nowhere-is-safe-say-scientists-as-extreme-heat-causes-chaos-in-us-and-canada>, accesat în 8 februarie 2025.
- Thacker, Eugene, *After life*, Chicago, University of Chicago Press, 2010.
- Thieme, John, *Anthropocene Realism. Fiction in the Age of Climate Change*, Londra, Bloomsbury Academic, 2023.
- Trexler, Adam, *Anthropocene Fictions: The Novel in a Time of Climate Change*, Charlottesville, University of Virginia Press, 2015.

- Tsing, Anna L., Andrew S. Mathews, and Nils Bubandt, „Patchy Anthropocene: landscape structure, multispecies history, and the retooling of anthropology: an introduction to supplement 20”, în *Current Anthropology*, vol. 60, 2019.
- Tsing, Anna L., Jennifer Deger, Alder Keleman Saxena, Feifei Zhou (coord.), *Feral Atlas*, 2020, <https://feralatlas.org/>, accesat în 2 februarie 2021.
- Tsing, Anna L., *The Mushroom at the End of the World: On the Possibility of Life in Capitalist Ruins*, Princeton, Princeton University Press, 2015.
- Tsing, Anna L., „When the Things We Study Respond to Each Other: Tools for Unpacking the Material”, în Andres Jaque, Marina Otero Verzier, Lucia Pietroiusti (coord.), *More-than-Human*, Rotterdam, Het Nieuwe Instituut, 2020.
- Ursa, Mihaela, *Indisciplina ficțiunii. Viața de după carte a literaturii*, Cluj-Napoca, Casa Cartii de Stiinta, 2022.
- VanderMeer, Ann, Jeff VanderMeer (coord.), *The New Weird*, San Francisco, Tachyon Publications, 2008.
- VanderMeer, Jeff, *Area X: The Southern Reach Trilogy*, Toronto, Ontario, Harper Collins.
- VanderMeer, Jeff, „Jeff VanderMeer Explains How to Write a Haunted Book”, în *Electric Lit*, <https://electricliterature.com/jeff-vandermeer-explains-how-to-write-a-haunted-book/>, accesat în 1 martie 2025.
- VanderMeer, Jeff, „Jeff VanderMeer, Author of the *Southern Reach Trilogy*, interviu cu Matthew Rossi, în *Electric Lit*, <https://electricliterature.com/interview-jeff-vandermeer-author-of-the-southern-reach-trilogy/>, accesat în 1 martie 2025.
- VanderMeer, Jeff, „The New Weird Anthology — Notes and Introduction”, <https://www.jeffvandermeer.com/blog/2009/06/28/the-new-weird-anthology-notes-and-introduction>, accesat în 1 februarie 2025.
- Vickers, Ben, K. Allado-Mcdowell, „Introduction”, în Ben Vickers, K. Allado-Mcdowell (coord.), *Atlas of Anomalous AI*, Londra, Ignota, 2020, p. 9-29.
- Waring, Belle, „The Sudden Tempest of Ultimate Summer”, în *Crooked Timber*, 10 mai 2021, <https://crookedtimber.org/2021/05/10/the-sudden-tempest-of-ultimate-summer/>, accesat în 8 februarie 2025.

Weinstock, Jeffrey Andrew, „The New Weird”, in *New Directions in Popular Fiction: Genre, Distribution, Reproduction*, Ken Gelder (coord.), Parkville, Palgrave Macmillan, 2016, p. 177-199.

White, Hayden, *The Content of the Form: Narrative Discourse and Historical Representation*, Baltimore, Johns Hopkins University Press, 1987.

Wilk, Elvia, *Death by Landscape*, New York, Soft Skull Press, 2022.

Zylinska, Joanna, „A Feminist Counterapocalypse”, in *More-than-Human*, Andres Jaque, Marina Otero Verzier, Lucia Pietroiusti, Lisa Mazza (coord.), Rotterdam, Het Nieuwe Instituut, 2020, p. 119-120.